

Inventarisatie diergeneesmiddelen gebruik in de biologische varkenshouderij

Jan van der Meulen, Aize Kijlstra
Divisie Dier en Omgeving, Animal Sciences Group,
Wageningen UR
Edith Reijmer, Wien Sielias
CAH Dronten

Opdrachtgever
Centraal Instituut voor Dierziektecontrole (CIDC) Lelystad,
Wageningen UR

Samenvatting

In de biologische veehouderij wordt getracht dierziekten zoveel mogelijk te voorkomen door de selectie van dieren met een hoge natuurlijke weerstand, het geven van gezonde voeding en het zorgdragen voor een optimaal leefklimaat waardoor het natuurlijke gedrag van de dieren zoveel mogelijk tot uiting kan komen. Indien een dier toch ziek wordt gaat de voorkeur uit naar een behandeling met een alternatieve geneeswijze zoals homeopathie, mits aangetoond is dat deze middelen ook effectief zijn voor de betreffende aandoening. Van veel van deze alternatieven is de werkzaamheid echter nog niet bewezen.

De doelstelling van dit onderzoek was het inventariseren van het gebruik van reguliere diergeneesmiddelen en alternatieve middelen in de biologische varkenshouderij in Nederland.

Hiertoe werden 37 varkenshouders tijdens een bedrijfsbezoek geënquêteerd. Participerende bedrijven moesten minimaal 10 zeugen of 60 vleesvarkens hebben en in 2002 als biologisch bedrijf bij SKAL gecertificeerd zijn. Van de bezochte varkensbedrijven hielden er 7 alleen zeugen, 12 alleen vleesvarkens en 18 bedrijven hadden zeugen en vleesvarkens.

Hoewel de controlerende instantie SKAL een deugdelijke administratie van de bedrijfsvoering vereist bleken 3 bedrijven geen registratie van ziekte toe te passen. Registratie van het gebruik van reguliere diergeneesmiddelen en alternatieve middelen vond wel plaats op elk bedrijf, waarbij net als voor de ziekteregistratie diverse methodes werden toegepast.

Hoewel bijna alle bedrijven ontwormden kwamen op meerdere bedrijven long of maagdarm wormen voor. Daarnaast kwamen baarmoederontsteking, gewrichtsontsteking, hersenvliesontsteking, longontsteking, uierontsteking en E. Coli/ speendiaree op meerdere bedrijven voor, waarschijnlijk net als in de reguliere varkenshouderij. Ziekten en aandoeningen werden preventief en curatief bestreden met behulp van in totaal 103 verschillende middelen. Van de gebruikte middelen waren verreweg de meeste reguliere diergeneesmiddelen, voornamelijk antibiotica en antiparasitaire middelen. Er werden 11 homeopathische middelen en 25 andere alternatieve middelen gebruikt op respectievelijk 3 en 15 bedrijven. Er is dus geen sprake van een wijdverspreid gebruik van alternatieve middelen. Dit hangt waarschijnlijk samen met het feit dat van alternatieve geneesmiddelen niet is aangetoond dat ze effectief zijn bij diverse ziekten bij het varken en het niet adequaat behandelen van zieke dieren ten koste van het welzijn van het dier.

Inhoud

1	Inleiding	4
	<i>Doelstelling</i>	4
	<i>Reguliere en alternatieve diergeneesmiddelen</i>	4
2	Materiaal en methoden	5
	<i>Biologische varkensbedrijven</i>	5
	<i>Enquête</i>	5
3	Resultaten	6
3.1	Algemeen	6
	<i>Geselecteerde bedrijven</i>	6
	<i>Bedrijf</i>	6
	<i>Certificering</i>	6
	<i>Varkens en voedermiddelen</i>	7
	<i>Hygiëne</i>	7
3.2	Registratie	7
	<i>Registratie dierziekten</i>	7
	<i>Registratie reguliere diergeneesmiddelen</i>	7
	<i>Registratie alternatieve middelen</i>	7
	<i>Dierenarts</i>	8
3.3	Dierziekten en middelen	8
	<i>Preventie</i>	8
	<i>Aandoeningen</i>	8
4	Conclusie	15
5	Bronvermelding	15

1 Inleiding

Binnen Nederland wordt de biologische landbouw (waarbij inbegrepen de biologische veehouderij) sterk gepropageerd. Het ministerie van landbouw, natuurbeheer en voedselkwaliteit (LNV) heeft als doel dat de biologische sector in 2010 10% van de totale landbouw zal vormen. Dit is nu nog slechts 1.9% (1). Dit betekent dat de overheid wil dat een groot aantal boeren de overstap naar biologische veehouderijsystemen maakt in de komende jaren.

Om het predikaat biologisch te verkrijgen moeten boeren voldoen aan de zogenaamde SKAL richtlijnen betreffende huisvesting, veevoeders, bestrijdingsmiddelen en het gebruik van reguliere diergeneesmiddelen (2). Deze richtlijnen schrijven voor dat gezondheidsproblemen bij dieren voornamelijk voorkomen dienen te worden door selectie, specifieke veehouderijsystemen en hoogwaardige diervoeders. Daarnaast is behandeling met homeopathische geneesmiddelen, fytotherapeutica, essences en spoorelementen toegestaan. Er worden beperkingen opgelegd aan het gebruik van chemisch gesynthetiseerde allopathische diergeneesmiddelen, antibiotica en coccidiostatica. Het gebruik van reguliere diergeneesmiddelen ter preventie van ziekten is uitgesloten. Op dit moment ontbreekt kennis ten aanzien van het reguliere diergeneesmiddelen gebruik binnen de biologische veehouderij. Tevens bestaat er geen inzicht in de beschikbaarheid, gebruik, werkzaamheid en veiligheid van alternatieven voor reguliere diergeneesmiddelen. Er is geen goede regelgeving voorhanden waarmee kwaliteit, werkzaamheid en veiligheid van dergelijke middelen getoetst kunnen worden. Tevens ontbreekt een overzicht van het gebruik van alternatieve middelen en reguliere diergeneesmiddelen in de biologische veehouderij. Dit onderzoek beoogt deze kennislacune te vullen voor de biologische varkenshouderij. Het onderzoek diergeneesmiddelengebruik in de biologische varkenshouderij is een onderdeel van het project diergeneesmiddelengebruik in de biologische veehouderij. Binnen dit project wordt ook het diergeneesmiddelen gebruik in de biologische rundveehouderij (melkvee en vleesvee), pluimveehouderij (vleeskuikens en leghennen) en geitenhouderij onderzocht.

Doelstelling

De doelstelling van dit project was het inventariseren van het gebruik van reguliere diergeneesmiddelen en alternatieve middelen in de biologische varkenshouderij in Nederland.

Reguliere en alternatieve diergeneesmiddelen

Om geen verwarring te krijgen over wat alternatieve en reguliere diergeneesmiddelen zijn, zijn hieronder de definities gegeven zoals die in dit rapport gehanteerd worden. Deze definities komen overeen met de SKAL richtlijnen.

Reguliere diergeneesmiddelen: Hiermee worden chemisch gesynthetiseerde diergeneesmiddelen bedoeld. Veelal zijn dit de diergeneesmiddelen die een dierenarts voorschrijft. In Nederland worden alle reguliere diergeneesmiddelen geregistreerd door het Bureau Registratie Diergeneesmiddelen (BRD) en gegevens over de werkzame substantie, doeldier en indicatie staan op het internet (3). Opgemerkt dient te worden dat de geregistreerde diergeneesmiddelenlijst ook diergeneesmiddelen bevat, die van natuurlijke oorsprong zijn (bijvoorbeeld de pepermuntolie cai pan). Indien van toepassing valt voor dit rapport deze categorie middelen onder de hieronder genoemde alternatieven.

Alternatieve middelen: Dit zijn alternatieven voor de reguliere chemisch gesynthetiseerde middelen. Hieronder wordt homeopathie, fytotherapie, bach-bloesem therapie,

aromatherapie, nosodentherapie en overigen verstaan. Onder overigen vallen bijvoorbeeld groene zeep, zout of azijn. Voor een groot aantal homeopathische middelen is er door de BRD een aparte homeopathische lijst opgesteld. Deze lijst is in de begin jaren '90 opgesteld naar aanleiding van een vrijwillige aanmelding zonder toetsing op samenstelling, indicatie, doeldier, veiligheid of effectiviteit. Deze lijst is sindsdien niet meer aangepast, hetgeen betekent dat er geen nieuwe middelen aan toegevoegd kunnen worden en nieuwe eigenaren de middelen met de oorspronkelijke aanduiding moeten blijven verkopen.

2 Materiaal en methoden

Biologische varkensbedrijven

Via de website van SKAL (2), de instantie die belast is met de controle op de biologische productie, werden 99 biologische varkenshouderijen in Nederland geïdentificeerd. Al spoedig bleek deze lijst niet geheel correct te zijn en met medewerking van de Groene Weg werd de lijst aangepast. Na deze correctie omvatte de lijst 91 biologische varkensbedrijven. Om te participeren werden 4 inclusie criteria opgesteld: 1) meer dan 10 zeugen of 60 vleesvarkens op het bedrijf, 2) minimaal 1 jaar gecertificeerd door SKAL als biologisch bedrijf, 3) geen overheidsbedrijf en 4) bereidheid tot bedrijfsbezoek en invulling enquête. Verder werden ook bedrijven waar bedrijfsmatig pluimvee gehouden werd uitgesloten, dit in verband met de in Nederland heersende vogelpest crisis ten tijde van het onderzoek.

De bedrijven op de lijst werden willekeurig telefonisch benaderd totdat er 40 bedrijven gevonden waren die aan de selectie criteria voldeden.

Enquête

Voor het inventariseren van algemene bedrijfsgegevens, dierziekten en de daarbij gebruikte reguliere diergeneesmiddelen en alternatieve middelen is een enquête opgesteld. De enquête betrof het jaar 2002 en bestond uit 6 onderdelen:

- Algemene gegevens van het bedrijf
- Varkensstapel
- Voedermiddelen
- Hygiëne
- Ziekte registratie
- Dierziekten en aandoeningen

De enquête werd vooraf opgestuurd naar de varkenshouders en tijdens een bedrijfsbezoek werden de antwoorden doorgenomen en indien nodig werd nadere toelichting gevraagd. Tijdens de bedrijfsbezoeken werd tevens inzage gevraagd in de wijze van registratie van gegevens zoals ziekten en diergeneesmiddelen.

3 Resultaten

3.1 Algemeen

Geselecteerde bedrijven

Van de in totaal 91 bedrijven bleken 31 bedrijven om verschillende redenen niet te enquêteren: 3 bedrijven waren proef/(semi-)overheidsbedrijven, 4 bedrijven hielden bedrijfsmatig pluimvee, 2 bedrijven participeerden al in de enquête voor een andere sector binnen het project diergeneesmiddelengebruik in de biologische veehouderij, 5 bedrijven waren telefonisch niet bereikbaar, 8 bedrijven waren te klein (< 10 zeugen of < 60 vleesvarkens) en 9 bedrijven waren niet gecertificeerd in 2002. De overgebleven 60 potentieel te enquêteren bedrijven werden allemaal telefonisch benaderd. Hoewel het de bedoeling was die bedrijven te selecteren die in 2002 minimaal 1 jaar SKAL-gecertificeerd waren bleek dit niet haalbaar. Daarom werd uiteindelijk als selectie criterium gecertificeerd in 2002 gehanteerd wat er uiteindelijk in resulteerde dat 37 van de 60 potentiële bedrijven (62%) hebben deelgenomen aan de enquête.

De 37 deelnemende bedrijven bevonden zich verspreid over het hele land en waren gehuisvest in de provincies Groningen (1), Friesland (1), Drenthe (1), Overijssel (14), Gelderland (12), Utrecht (2), Noord-Brabant (5) en Limburg (1). Op grond van de locaties van de niet-participerende bedrijven (deze waren gehuisvest in de provincies Groningen (3), Overijssel (5), Gelderland (6), Utrecht (2), Noord-Brabant (3), Zuid-Holland (1), Noord-Holland (2) en Flevoland (1)) lijken de participerende bedrijven representatief voor Nederland.

Bedrijf

Op 7 van de 37 bedrijven werden alleen fokzeugen gehouden (gemiddeld 141 (45-350) zeugen en 565 (100-1200) biggen). Op 12 van de bedrijven werden alleen vleesvarkens gehouden (gemiddeld 228 (65-589) vleesvarkens). Op 18 bedrijven werden fokzeugen en vleesvarkens gehouden (gemiddeld 64 (15-150) zeugen, 229 (65-500) biggen en 359 (60-750) vleesvarkens).

Op 26 van de 37 bedrijven werden er naast het houden van biologische varkens één of meer andere agrarische bedrijfstakken uitgeoefend: melkkoeien (12), zoogkoeien (3), vleesstieren (1), melkgeiten (1), schapen (5), paarden (2), vissen (1), akkerbouw (11) of tuinbouw (2). Op 10 van de bedrijven was daarnaast nog een andere bron van inkomsten aanwezig in de vorm van (boerderij)verkoop (4), landverhuur (2), landarbeid (1) of toerisme (3).

Certificering

De geënquêteerde bedrijven waren op 1 juli 2002 gemiddeld 2.4 jaar SKAL gecertificeerd (mediaan 1.2; 0.1 tot 9.5 jaar). Alle bedrijven waren ook IKB gecertificeerd, gemiddeld 9.1 jaar (mediaan 9.5; 3.5 tot 13.5 jaar).

Alle bedrijven deden mee aan de vrijwaring voor de ziekte van Aujeszky maar 1 bedrijf was niet gecertificeerd. Verder deden 7 bedrijven mee aan een vrijwaringprogramma voor schurfft en 4 bedrijven aan een vrijwaringprogramma voor blaasjesziekte.

Varkens en voedermiddelen

Op de bedrijven werden een groot aantal verschillende varkenslijnen en –kruisingen gebruikt. De gebruikte zeugen waren bij 9 van de 25 zeugenbedrijven afkomstig uit eigen aanfok en bij de andere 16 bedrijven afkomstig van gangbare bedrijven.

Op de bedrijven werd EKO-voer van 5 verschillende firma's gebruikt waarbij 2 firma's aan ruim 70% van de bedrijven leverden.

Hygiëne

In het kader van de hygiëne werd op alle 37 bedrijven een bezoekersregistratie bijgehouden, hadden 14 bedrijven een duidelijk onderscheid tussen een schone en vuile weg en 28 bedrijven een hygiënesluis, gebruikten 36 bedrijven bedrijfskleding en 30 bedrijven een ontsmettingsbak.

Ongedierte werd op de 37 bedrijven bestreden met behulp van gif (23), een extern bedrijf (5), katten (17) of vallen (4). Vliegen werden bestreden met behulp van chemische middelen (19), een extern bedrijf (1), een vliegenlamp (5), plaktape (13), lokzakken (1), roofvliegen (1) of werden niet bestreden (7).

3.2 Registratie

De controlerende instantie SKAL vereist een goede registratie op het gebied van de bedrijfsvoering. Wat betreft de gezondheidszorg wordt verwacht dat diverse zaken geregistreerd worden en bij controle getoond kunnen worden. Het betreft hierbij de datum van behandelingen, diagnose, behandelingswijze, naam van het diergeneesmiddel, dosering, werkzame stof, de wettelijke wachttijd en het recept van de dierenarts. Verdere details over deze registratie ontbreken in de SKAL productievoorschriften. Er zijn geen nadere regels met betrekking tot de registratie van het gebruik van alternatieve middelen.

Registratie dierziekten

Uit de enquête bleek dat 34 bedrijven het optreden van dierziekten en aandoeningen registreerden. Opvallend is dat 3 bedrijven aangaven geen registratie toe te passen. Op de andere bedrijven gebeurde registratie van ziekte door middel van een afdelingskaart (28), managementprogramma (4), vruchtbaarheid ziektekaart (1) of een logboek (1).

Registratie reguliere diergeneesmiddelen

Ook voor de registratie van het gebruik van reguliere diergeneesmiddelen werden door de varkenshouders verschillende manieren gehanteerd. Registratie van het gebruik van reguliere diergeneesmiddelen¹ gebeurde door middel van een managementprogramma (3), afdelingskaart (29), vruchtbaarheid ziektekaart (1), logboek (2) of kalender (1).

Registratie alternatieve middelen

Op 34 bedrijven werden het gebruik van alternatieve middelen niet geregistreerd. Op de andere 3 bedrijven gebeurde dit door middel van een afdelings- (2) of een zeugenkaart (1).

¹ Op één enquête formulier ontbrak het antwoord op deze vraag.

Dierenarts

Op alle bedrijven vond bedrijfsbegeleiding plaats door de dierenarts; op 4 bedrijven 1 maal per 2 weken, op 9 bedrijven 1 maal per 3 weken en op 24 bedrijven 1 maal per 4 weken.

3.3 Dierziekten en middelen

Preventie

Op alle bedrijven werd geënt tegen de ziekte van Aujeszky (verplichte enting) en verder werd geënt tegen vlekziekte (20), parvo (13), coli (13), mycoplasma (7), PRRS (3), clostridium (2), AR (1), APP (1) en influenza (1)(tabel 1, tabel 2).

Daarnaast werden de biggen op 27 bedrijven preventief behandeld tegen bloedarmoede (bij 24 bedrijven door middel van ijzerinjecties en bij 3 bedrijven door middel van (pot) grond).

Verder werden de varkens op 16 bedrijven preventief behandeld tegen schurft (tabel 3) en op 36 bedrijven werden de varkens ontwormd (tabel 4).

Aandoeningen

Ondanks preventieve ontwormen kwamen op 10 bedrijven long of maagdarm wormen voor. Verder kwamen baarmoederontsteking, gewrichtsontsteking, hersenvliesontsteking, longontsteking, uierontsteking en E. Coli/speendiaree op meerdere bedrijven voor (tabel 5). Ziekten en aandoeningen werden preventief en curatief bestreden met behulp van een groot aantal verschillende middelen (in totaal 103 verschillende middelen), waarbij het gebruik van middelen duidelijk verschilde van bedrijf tot bedrijf (van slechts 1 tot 10 middelen per bedrijf)(tabel 6). Van de gebruikte middelen waren de meeste reguliere diergeneesmiddelen (tabel 7). De meest gebruikte regulaire middelen waren antibiotica en antiparasitaire middelen (tabel 7). Er werden 11 homeopathische middelen en 25 andere (overige) alternatieve middelen gebruikt (tabel 7). Het gebruik van de homeopathische middelen was beperkt tot 3 bedrijven (tabel 4, tabel 6), terwijl de andere alternatieve middelen op 15 bedrijven werden gebruikt (tabel 3, tabel 6).

Tabel 1. De uitgevoerde entingen op 37 biologische varkensbedrijven.

Enten	VV01	VV02	VV03	VV04	VV05	VV06	VV07	VV08	VV09	VV10	VV11	VV12	VV13	VV14	VV15	VV16	VV17	VV18	VV19	VV20	VV21	VV22	VV23	VV24	VV25	VV26	VV27	VV28	VV29	VV30	VV31	VV32	VV33	VV34	VV35	VV36	VV37	totaal
APP		1																																			1	
AR																																						1
Aujeszky	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	37
Clostridium							1																		1													2
Coli					1	1	1	1		1	1								1	1			1	1	1				1		1						13	
Influenza																													1								1	
Mycoplasma							1					1	1																1	1	1						7	
Parvo					1	1	1	1	1								1		1	1			1	1	1				1		1						13	
PRRSV								1																					1		1						3	
Vlekziekte	1			1		1	1	1	1	1	1						1		1	1	1			1				1	1	1		1					20	
totaal	2	2	1	2	3	4	6	5	3	3	3	2	2	1	1	1	3	1	4	4	2	1	4	4	5	1	1	2	1	7	2	2	7	1	1	1	3	98

Tabel 2. De gebruikte entstoffen op 37 biologische varkensbedrijven.

Enten	Erysoorb Plus	Imocolipor 5	Ingelvac M.Hyo	Neocolipor	Parvoject	Porcilis AD Begonia	Porcilis AR-T	Porcilis Coli	Porcilis Ery	Porcilis Ery + Parvo	Porcilis Parvo	Porcilis Porcoli	Porcilis PRRS	Stellamune mycoplasma	Suvaxyn	Suvaxyn Aujeszky in/im + suvaxyn o/w emulsion	Suvaxyn Aujeszky NIA 3-783 + suvaxyn o/w emulsion	Suvaxyn M.Hyo	Vualin	onbekend	totaal		
APP																					1	1	
AR						1																	1
Aujeszky						6					1				2	1	2					25	37
Clostridium																						2	2
Coli	1	1					3															8	13
Influenza																						1	1
Mycoplasma		1											1					1	1			3	7
Parvo					1					2	2											8	13
PRRSV													1									2	3
Vlekziekte	1							3	2													14	20
totaal	1	1	1	1	1	6	1	3	3	4	2	1	1	1	2	1	2	1	1		64	98	

Tabel 3. De gebruikte middelen voor preventie van wormen op 37 biologische varkensbedrijven.

Middel	VV01	VV02	VV03	VV04	VV05	VV06	VV07	VV08	VV09	VV10	VV11	VV12	VV13	VV14	VV15	VV16	VV17	VV18	VV19	VV20	VV21	VV22	VV23	VV24	VV25	VV26	VV27	VV28	VV29	VV30	VV31	VV32	VV33	VV34	VV35	VV36	VV37	totaal	
Agrasol																											1										1		
Animec injection												1																		1								2	
Dectomax																			1																			1	
Flubendazole brok																																			1			1	
Flutelmium 7,5%						1						1									1	1						1	1				1				1	8	
Ivermectine 1%							1								1																							2	
Ivomec		1	1																			1			1			1										5	
Levamisole brok																							1		1		1											3	
MS Wormguard								1	1	1							1				1																	5	
Panacur pellets			1																																			1	
Panacur poeder 4%												1																1				1					4		
Panomec injectievloeistof																															1						1		
Panomec 0.27																																			1		1		
Parbamal Plus																											1										1		
Rintal wormkorrels					1								1	1																	1	1					5		
Zerofen 4%											1																										1		
geen	1																																				1		
totaal	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	3	1	1	43

Tabel 4. De gebruikte middelen tegen schurft op 37 biologische varkensbedrijven.

Middel	VV01	VV02	VV03	VV04	VV05	VV06	VV07	VV08	VV09	VV10	VV11	VV12	VV13	VV14	VV15	VV16	VV17	VV18	VV19	VV20	VV21	VV22	VV23	VV24	VV25	VV26	VV27	VV28	VV29	VV30	VV31	VV32	VV33	VV34	VV35	VV36	VV37	totaal	
Bio 600																																						1	
Dectomax																			1																				1
Ivermectine 1%							1								1																								2
Ivomec		1																				1					1												3
Ivomec-S														1																									1
MS Wormguard									1								1																						2
Panomec 0.27																																				1			1
Porect													1																										1
Taktic				1	1													1					1																4
geen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	21
totaal	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	37		

Tabel 5. Incidentie aandoeningen en de toegepaste bestrijding

Ziekte	Incidentie	Behandeld	
		Preventief	Curatief
Abortus blauw	5	3	2
Baarmoederontsteking	17		17
Beenzwaktesyndroom	1		1
Buikvliesontsteking	1		
Coccidiose	2	1	1
Dysenterie	3		3
E.Coli-diarree	10	5	6
Gewrichtsontsteking	27		26
Hersenvliesontsteking	16		16
Influenza	9	1	4
Kannibalisme	8	2	4
Leptospirose	1	1	
Longontsteking	29	4	27
Longwormen	3	8	4
Luizen		2	
Maag-darm wormen	7	12	5
MMA-complex	3		1
Navelbreuk	10	1	1
Navelontsteking	1		
Pasteurella	1		1
Schurftmijten	1	5	
Slingerziekte	10		10
Speendiarree	9		9
Staphylococcus	1		1
Streptococcus	7		5
Uierontsteking	17	1	17
Verwerping van de vrucht	6		2
Vibrio	1		1
Wegkwijnziekte	10	1	3
totaal	208	45	163

Tabel 6. De gebruikte middelen op 37 biologische varkensbedrijven.

Middel	VV/01	VV/02	VV/03	VV/04	VV/05	VV/06	VV/07	VV/08	VV/09	VV/10	VV/11	VV/12	VV/13	VV/14	VV/15	VV/16	VV/17	VV/18	VV/19	VV/20	VV/21	VV/22	VV/23	VV/24	VV/25	VV/26	VV/27	VV/28	VV/29	VV/30	VV/31	VV/32	VV/33	VV/34	VV/35	VV/36	VV/37	totaal
Albipen LA								1		1						1											1			1	3							8
Amo-col injectie																														1								1
AmoxyC + inj	1											3														1												5
Amoxicilline 15% inj.																																				1		1
Amoxicilline 150 inj.												1																										1
Amoxycolin			1					1																														2
Ampicillan 20%			2						1											1															1			5
Ampicilline 20% pro inj.																	3												1	1								5
Azijn								1												1	1								1									4
Azijnzuur																																				1		1
Baycox 5%											1														1													2
Baytril 5% injectieoplossing 1									1		2																				1						1	6
Bivatop 200								1																	1		2								1			6
Brandnetel																																					1	1
Bronduco																				1																		1
Colistine 1200 W.O.					1			1																														2
Colistine 200 topdressing																					1																	1
Depocilline						2						1												1	1										1			6
Diarsanyl																				1																		1
Diarstone																																				1		1
Diatrim 24%				1	1				1	1											1				1						2		1				9	
Dofatrim-ject								2									2				2			2			1									1		10
Dovenetel																													1									1
Doxy-B topdressing																1																						1
Doxycycline-hyclaat 50%																		1																				1
Drinkmix Doxy B-5%				1																																		1
Duoprim																													2									2
Duphapen strep				1																																		1
Eikenstammetjes															1																							1
Elektrolytenmix																													1									1
Engemycine 10%	1			2		1		1		1		1			1				1	1				1				1						1	1		13	
Enterogel pig pump				1																																		2
Excenel												1																										1
Farkelmery																																						1
Febristone																																				1		1
Feedmix TS topdressing												1	1											1														3
Gentodiar gel																													1									1
Geomicineject																		3																				3
Geplette gerst																																					1	1
Kontraklauw																																						1
Lincomycine-Spectinomycine	1																																					2
Neocidol 600 ew									1					1																								2
Neopen																1																						1
Oxy LA inj.														1																								1
Oxy-400 topdressing																																			1			1
Oxysol 20%																																					1	1
Oxytetracycline 10% inj									1																		1											2
Oxytetracycline 10% pro inj				1																																		1
Oxytetracycline HCl 10%							1																													1		2

Tabel 6. Vervolg.

Middel	VV01	VV02	VV03	VV04	VV05	VV06	VV07	VV08	VV09	VV10	VV11	VV12	VV13	VV14	VV15	VV16	VV17	VV18	VV19	VV20	VV21	VV22	VV23	VV24	VV25	VV26	VV27	VV28	VV29	VV30	VV31	VV32	VV33	VV34	VV35	VV36	VV37	totaal
Oxytocin injectie								1											1						1		1										4	
Panarstone																																1					1	
Partustone																																1					1	
Penject 30											1																							2			3	
Penstrep-ject	1										1										2	1					2										7	
Prenaduco																			1																		1	
Prevan 200																					1																1	
Procpen		1				1		1																		1		1					1				6	
Pulmotil G40 Premix											1																										1	
Pyrogenium							2																														2	
Resistone																																	1				1	
Roosvice stop								1			1																										2	
Sedastone																																		1			1	
Selko pH																		1																			1	
Slootbagger											1																										1	
Streptoprocpen 20-20																1			1				3				1		1								7	
Suramox 10%					1																														1		2	
T.S.-sol																		1																			1	
Themacine																															1						1	
Tiamusol 12,5%										2																									1		3	
Tiamutin 10% premix																																		1			1	
Trimethosulf topdressing		1										1			1																						3	
Tylan 20 premix 2%					1																																1	
Tylosine 20%											1																	1									2	
Vetalgin UDA													1																								1	
Virustone																																		1			1	
Vitaminen, biotine								1																1													2	
Vualin 40% W.O.					1																																1	
Vualin Plus-33 V11												1																									1	
Zink (extra)											1																										1	
Zwarte zalf																																				1	1	
totaal	2	3	4	4	5	5	4	10	9	4	10	4	7	3	1	6	8	3	9	6	4	2	4	5	6	2	8	10	2	3	7	2	9	1	5	5	8	190

Tabel 7. Overzicht van de gebruikte middelen op basis van type werkzaamheid

Middelen ¹	Product	Reg nr	Werkzame stof / eigenschap	Toepassing ^{2,5}	
1. Spijsverteringskanaal en metabolisme	1.1 electrolyten, rehydratie		Diarsanyl	electrolyten, absorbeerbare koolhydraten	
		4225	Elektrolytenmix	electrolyten	
	1.2 vitaminen		Vitaminen, biotine	uitdroging, dehydratie, weerstand verhogend	
			Brandnetel	weerstand verhogend ³	
	1.3 aanzuren		Azijn	voorkomen diarree ³	
			Azijnzuur	voorkomen diarree ³	
			Selko pH	enterobacteriaceae ⁴	
	1.4		Ferkelmerly		
	1.5		Eikenstammetjes	voorkomen diarree ³	
			Geplette gerst	voorkomen diarree ³	
			Roosvice stop	diarree ³	
	2. Bloed en bloedvormende organen	2.1 anemie	3159	Pig-iron 20% + B12	mineralen
			2286	Prevan 200	mineralen
	3. Urogenitaalapparaat en geslachtshormonen	3.1 oxytocine	2768	Oxytocin injectie	oxytocine
	4. Antibiotica voor systemische toepassing	4.1 tetracyclinen	9107	Bivatop 200	oxytetracycline
8554			Doxycycline-hyclaat 50%	doxycycline	
8291			Engemycine 10%	oxytetracycline	
8488			Geomicineject	oxytetracycline	
8067			Oxy LA inj.	oxytetracycline	
8018			Oxy-400 topdressing	oxytetracycline	
7745			Oxysol 20%	oxytetracycline	
1227			Oxytetracycline 10%	oxytetracycline	
8473			Oxytetracycline 10% inj	oxytetracycline	
7545			Oxytetracycline HCl 10%	oxytetracycline	
4.2 penicillinen		7828	Albipen LA	ampicilline	
		9433	Amoxycilline 15% inj	amoxicilline	
		10089	Amoxy+C inj	amoxicilline	
		8787	Amoxycilline 150 inj.	amoxicilline	
		9105	Ampicillan 20%	ampicilline	
		8480	Ampicilline 20% pro inj.	ampicilline	
		4259	Depocilline	procainebenzylpenicilline	
		1556	Neopen	procainebenzylpenicilline, neomycine	
		9332	Penject 30	procainebenzylpenicilline	
		10016	Penstrep-ject	procainebenzylpenicilline, streptomycine	
4.3 cefalosporinen		8382	Procpen	procainebenzylpenicilline	
		2275	Suramox 10%	amoxicilline	
4.4 sulfonamiden en diaminopyrimidinen		9915	Excenel	ceftiofur	
		8435	Diatrim 24%	sulfadiazine, trimethoprim	
4.5 macroliden, lincosamiden en streptograminen		8762	Dofatrim-ject	sulfadoxine, trimethoprim	
		8536	Duoprim	sulfadoxine, trimethoprim	
		9529	Feedmix TS topdressing	sulfomethoxazol, trimethoprim	
		8076	T.S.-sol	sulfomethoxazol, trimethoprim	
		8271	Lincomycine-Spectinomycine pro inj	lincomycine, spectinomycine	
4.6 aminoglycosiden		9166	Pulmotil G40 Premix	tilmicosine	
		8013	Tiamusol 12,5%	tiamulin	
		8015	Tiamutin 10% premix	tiamulin	
	8271	Trimethosulf topdressing	sulfadiazine, trimethoprim		
	2489	Tylan 20 premix 2%	tylosine		
	9103	Tylosine 20%	tylosine		
	8119	Vualin 40% W.O.	lincomycine		
4.7 quinolonen en quinoxalinen	7960	Gentodiar gel	gentamicine		
	8211	Baytril 5% injectieoplossing	enrofloxacine		

Tabel 7. Vervolg

Middelen ¹		Product	Reg nr	Werkzame stof / eigenschap	Toepassing ^{2,5}
	4.8 combinatiepreparaat	Amo-col injectie	7950	amoxicilline, colistine	bronchopneumonie,
		Amoxycolin	9081	amoxicilline, colistine	bronchopneumonie,
		Doxy-B topdressing	9136	broomhexine, doxycycline	bronchopneumonie,
		Drinkmix Doxy B-5%	2668	broomhexine, doxycycline	bronchopneumonie,
		Duphapen strep	1268	streptomycine, procainebenzylpenicilline	arthritis, erypselas,
		Streptoprocpen 20-20	7965	streptomycine, procainebenzylpenicilline	arthritis, atrofische rhinitis,
	4.9 overige	Vualin Plus-33 V11	2295	lincomycine, spectinomycine	pneumonie
		Colistine 1200 W.O.	3258	colistine	digestietractus
		Colistine 200 topdressing	8089	colistine	digestietractus
		Enterogel pig pump	4287	colistine	diarree
	4.10	Dovenetel			uier-, baarmoederontsteking ³
		Kontraklaw			kroonrandontsteking ³
		Themacine			wegkwijnziekte ³
		Zwarte zalf			gewrichtsontsteking ³
4. Centraal zenuwstelsel	5.1 analgetica	Vetalgin UDA	8680	natriummetamizol	gewrichtsreuma, spierreuma,
	5.2	Slootbagger			kannibalisme ³
		Zink (extra)			kannibalisme ³
6. Antiparasitair	6.1 coccidostatica	Baycox 5%	10036	toltrazuril	preventie coccidiosis
	6.2 anthelmintica tegen nematoden	Agrasol		levamisol	
		Feedmix flubendazole	9674	flubendazol	worminfecties
		Flubendazole brok	9862	flubendazol	worminfecties
		Flutelmium 7,5%	6010	flubendazol	worminfecties
		Levamisole brok	5009	levamisol	worminfecties
		MS Wormguard	9852	flubendazol	worminfecties
		Panacur pellets	9732	fenbendazol	worminfecties
		Panacur poeder 4%	5288	fenbendazol	worminfecties
		Parbamal Plus		fenbendazol	
		Rintal wormkorrels	8656	febentol	worminfecties
		Zerofen 4%	9952	fenbendazol	worminfecties
	6.3 antiparasitica voor topicale toediening	Neocidol 600 ew	9265	diazinon	luizen,mijten, teken ⁶
		Taktic	9342	amitraz	luizen, schurft
	6.4 endectociden	Animec injection	9824	ivermectine	worminfecties, luizen, mijten
		Dectomax	9844	doramectin	worminfecties, luizen, mijten
		Ivermectine 1% - V.M.D. injection	9889	ivermectine	
		Ivomec	1438	ivermectine	worminfecties, luizen, mijten
		Ivomec-S	8217	ivermectine	worminfecties, luizen, mijten
		Panomec 0.27%	9570	ivermectine	worminfecties, luizen, mijten
		Panomec injectievloeistof	8990	ivermectine	worminfecties, luizen, mijten
	6.5	Porect	9174 N		
7. Homeopatisch	homeopatisch	BIO 600		homeopathie	
	homeopatisch	Bronduco		homeopathie	opwekken bronst ³
	homeopatisch	Diarstone		homeopathie	spier-, gewrichtsaandoeningen ³
	homeopatisch	Febristone		homeopathie	ontstekingen ³
	homeopatisch	Panarstone		homeopathie	
	homeopatisch	Partustone		homeopathie	
	homeopatisch	Prenaduco		homeopathie	stimulering geboorteproces ³
	homeopatisch	Pyrogenium		homeopathie	
	homeopatisch	Resistone		homeopathie	eetlustvermindering ³
	homeopatisch	Sedastone		homeopathie	stress ³
	homeopatisch	Virustone		homeopathie	ademhalingswegen infecties ³

¹ Rangschikking op basis van FIDIN repertorium diergeneesmiddelen² Toepassing volgens Bureau Registratie Diergeneesmiddelen tenzij anders vermeld (zie ^{3,4})³ Toepassing volgens gebruiker⁴ Toepassing volgens internet⁵ Door ruimtegebrek zijn veelal niet alle toepassingen van met name geregistreerde diergeneesmiddelen vermeld⁶ Alleen geregistreerd voor schapen

4 Conclusie

Dit rapport geeft een beeld van de dierziekten/aandoeningen die momenteel de aandacht vragen van de biologische varkenshouder en het gebruik van reguliere diergeneesmiddelen en alternatieve middelen op biologische varkensbedrijven.

De registratie van dierziekten en preventieve en curatieve behandelingsmethoden op de bedrijven kan verbeterd worden. Ten eerste omdat het een vereiste is van de controle organisatie SKAL en ten tweede omdat er dan een beter beeld gevormd kan worden omtrent problemen op het gebied van diergezondheid op biologische bedrijven en de ervaringen van veehouders betreffende preventie en behandeling. SKAL zou behulpzaam kunnen zijn door het ontwikkelen van software of formulieren voor de hierboven genoemde registratie.

Waarschijnlijk net als in de reguliere varkenshouderij komen baarmoederontsteking, gewrichtsontsteking, hersenvliesontsteking, longontsteking, uierontsteking en E. Coli/speendiarrée op veel biologische varkensbedrijven voor.

Op bijna alle 37 biologische varkensbedrijven worden reguliere diergeneesmiddelen en met name antibiotica (en antiparasitaire) middelen gebruikt. Een groot aantal van de reguliere middelen wordt maar door één bedrijf gebruikt. Dit komt doordat ongeveer 2/3 van de gebruikte reguliere diergeneesmiddelen verschillende antibiotica zijn, waarbij bijna ieder bedrijf een ander antibioticum gebruikt, wat waarschijnlijk samenhangt met de voorkeur en ervaring van de behandelde dierenarts.

Er werden in totaal 11 homeopathische middelen en 25 andere alternatieve middelen gebruikt op respectievelijk 3 en 15 bedrijven. Er is dus geen sprake van een wijdverspreid gebruik van alternatieve middelen. Dit hangt waarschijnlijk samen met het feit dat van een groot scala aan alternatieve geneesmiddelen nog niet is aangetoond dat ze effectief zijn bij diverse ziekten bij het varken en het niet adequaat behandelen van zieke dieren gaat ten koste van het welzijn van het dier en dient voorkomen te worden.

5 Bronvermelding

- 1 www.platformbiologica.nl/nieuws/ekomonitorjaarrapport.html Platform Biologica, maart 2003
- 2 www.skal.com SKAL, maart 2003
- 3 www.brd.agro.nl Bureau Registratie Diergeneesmiddelen